Nr. 152. Sibiiu, Sâmbătă 29 Decemvre v. 1879. *Anul XXVII.*

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marţia, Joia şi Sâmbăta.

ABONAMENTUL:
Pentru **Sibiiu** pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarchia pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru **străinătate** pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente şi inserţiuni a se adresa la:
Administraţiunea tipografiei archidiecesane, Sibiiu, strada Măcelarilor 47, şi la espediţiunea de inserţiuni **Adolf Steiner** în Hamburg (Germania).
Corespondenţele sûnt a se adresa la:
Redacţiunea „Telegrafului Român“, strada Măcelarilor Nr. 37.
Epistole nefrancate se refusă. — Articulii nepublicaţi nu se înapoiază.

INSERŢIUNILE:
Pentru **odată** 7 cr., — **de două ori** 12 cr., — **de trei ori** 15 cr. rêndul cu litere garmond — şi timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Prenumeraţiune nouă
la
„Telegraful român“,

care apare de **trei** ori pe sĕptĕmână, deschidem pe anul 1880 cu preţul cel mai moderat, ce se poate vedé în fruntea foiei.

Banii de prenumeraţiune se trimit mai cu înlesnire prin asignaţiuni postale (Posta utalvány — Post-Anweisung.) Numele prenumĕrantului, al comunei unde se află cu domiciliul, şi eventual al postei ultime să fie scrise bine, ca să se poată ceti.

Se atrage atenţiunea on. domni abonaţi, al căror abonament se sfêrşesce cu ultima Decemvrie 1879 a'şi înnoí din vreme abonamentul, pentru ca să nu fie espeditura silită a sista sau a întârdia cu espedarea foiei*). Acei on. dd., cari prenumĕră de nou, să nu întârdie, pentru ca editura să se poată orienta cu tiparul esemplarelor.

Editura „Telegrafului Român“ în Sibiiu.

*) O înlesnire foarte mare în espediţiune se face prin lipirea unei fâşii de adresă dela abonamentul ultim.

Sibiiu, 28 Decemvre.

Am vĕdut în mai multe rênduri, că deputaţii dietali din Transilvania, de naţionalitate maghiară, folosesc timpul afară de şedinţe întrunindu-se în conferenţe şi discutând lucruri, cari îi ating mai de aproape. Între obiectele ce se desbat în întrunirile aceste preocupă mai mult şi ni se pare a fi de prima importanţă: regularea proprietăţii în Transilvania.

Această „regulare“ atinge şi pre Românii din Transilvania.

Cei ce se întrunesc în conferenţe sûnt mai cu samă fostii posesori privilegiaţi în sensul feudalităţii. Regularea despre care este vorba este regularea raporturilor dintre dênşii şi dintre fostii coloni (iobagi).

După cât scim din ţiare ministrul ung. de comerciu a luat afacerea aceasta a mână spre a o duce către definitiva ei soluţiune. Ministrul, credem că în puterea influenţei ce 'i-o dă posiţiunea va şi isbutí şi aşa în curênd o să vedem acea parte din Transilvania, care este locuită de posesorii şi de iobagii de odinioară earăşi într'o neobicĕnuită agitaţiune.

De altmintrea afacerea regulărei proprietăţii nu are să se înceapă acum. Ea este începută de mult. Regulările păşunatului, comassările cele adese împreunate cu turburări şi urmate de procese îndelungate, constituie o cronică nu prea atrăgĕtoare în ţeara noastră.

Am dorí ca continuarea acestor feliu de regulări, reformată, sau nereformată prin legi şi ordinaţiuni noue, să fie desbrăcată de prejudeţele intereselor particulare şi de bună samă turburările şi nemulţămirile vor fi din capul locului imposibile.

Fiindcă până acum nu scim care este rezultatul [illegible] din Budapesta în privinţa menţionatei regulări, ne mulţămim a atrage atenţiunea preoţimei şi inteligenţei române din părţile pe unde mai sûnt de a se regula proprietăţi să nu scape din vedere afacerea aceasta. Ba am pretinde ca bărbaţii iniţiaţi în afacerile urbariale să facă şi din partele studii despre o regulare dreaptă, să le dea publicităţii spre înformare, în sus şi în jos, căci altcum nu vom avé causă a ne mira dacă soluţiunea regulărei de proprietăţi între fostii posesori şi fostii coloni va eşí unilaterală şi în defavorul fostilor coloni. Ne-am prea dedat a lăsa şi cuţitul şi pânea la buna chibzuire a altora şi apoi tot noi ne plângem dacă feliile se vin altora şi ai nostri remân cu gura goală. Să nu uite inteligenţa noastră că se tratează de interesele de proprietate a celei mai numeroase poporaţiuni din ţeară. Interesul este dară îndoit: este odată patriotic şi totodată şi naţional.

Revista politică.

Sibiiu, în 28 Decemvre.

Delegaţiunile aveau să se întrunească eri spre a'şi continua lucrările.

Din Bosnia şi Erţegovina sûnt sciri despre ciocniri între trupe şi bande de lotri. Dealmintrea „Egyetértés“ are o telegramă din 5 Ianuarie n. în care se spune că în ţinuturile dela Plevlie şi Ciainiţa a isbucnit revolta; poporaţiunea fuge, miliţia s'a dovedit că nu este în numĕr îndestulitoriu şi s'a recuirat sucurs. Dimensiunile revoltei sûnt periculoase.

Ţiarele din Ungaria se ocupă cu predilecţiune de tema despre o acţi[illegible] „P. N.“ scie să spună că în Polonia rusască sûnt dislocate atâtea trupe rusesci, încât să fie de ajuns sau de o invasiune în vecinătate sau de o întempinare a unei invasiuni din vecinătate.

După liniscea politică din timpul serbătorilor se nascù pe neasteptate un sgomot între oficioşii din Pesta contra Serbiei pentru des ventilata întrebare a juncţiunilor ferate şi a tractatului comercial cu Austro-Ungaria. Furtuna aceasta jurnalistică a provocat-o cu deosebire un „interviev“ al d-lui Ristici în „N. fr. Pr.“ Ministrul Serbiei a făcut să înţeleagă că motivul întârdierei cu regularea afacerilor dintre ambele state trebuie căutat nu atât în Austria cât mai mult în Ungaria.

„Ungaria, dise ministrul sêrbesc „intervievului“, e în precumpĕnire un stat agricultor ca şi Sêrbia, pre când Austria representă interese industriale. Interesul special austriac cere ca Austria să'şi întindă cât mai curênd şi cât mai cu efect teritoriul seu industrial spre Serbia, ear Serbia trebuie să'şi caute în vecinătate un têrg bun pentru productele sale brute. Cu totul altfel stă lucrul cu Ungaria. Aceasta nu poate vedé în importarea de producte brute, din Serbia decât o concurenţă, care se va simţí cu atât mai tare, cu cât proporţiunea în preţurile de producţiune şi de vêndare a mărfurilor brute sêrbesci şi unguresci va fi mai nefavorabilă. De altă parte interesul de esport al Ungariei în Serbia e aproape cât nimica. Atacurile foaiei unguresci ne-a luat toată îndoiala şi ne-a lămurit; greutăţile ce se opun la esecutarea punctului al doilea din convenţiunea tratatului dela Berlin trebuie reduse la influenţe unguresci. Motivele pot să fie foarte patriotice, despre aceasta nu voim a disputa mai departe cu domnii respectivi, dar a arunca între asemenea împregiurări vina asupra noastră, e o procedere atât de puţin cavalerească încât nu pot presupune nici pe departe că guvernul e complicele invectivelor ridicule din foaia din Budapesta.

Ministrul se pare că a desfundat butea prin declaraţiunea că e gata a publica întreaga corespondenţă cu cabinetul din Viena şi a lămurí publicul austriac asupra acestei afaceri. Aceasta declaraţiune a neliniscit de nou pe „P. L.,“ el cere ca monarchia să'şi elupte cu toate mijloacele potrivite res-

---

FOIŢA.

Sfântul Andrei.

Novelă.

(„Convorbiri literare“)

(Încheiere).

Mânaţi măi! hăi! hăi!
Ear morariul meşter bun
Alerga ca un nebun,
Şi striga, mereu striga:
Na na na morişcă na!
Morişca hodoregia
Şi prin apă tot fugia.
Mânaţi măi! hăi! hăi!

Eram într'o curte boerească pe balconul de sub ferestrile salonului. Mĕ uitam şi eu pe fereastră; era un bal mare din lumea cea mare. Doamne ce podoabe!... Ce bogăţii... Numai cu cerceii unei duduci, câte vĕduve scăpatate ai fi putut adăpostí de frig şi de foame! Dar acolo strigătul săracilor nu pătrunde; e numai locul fericiţilor Ce deosebire între ei şi mine?... Eu gărbovit sub ruşinea unei osinde, scos din lume ca un desmoştenit, aşteptând lipit de fereastră, pomana ce se aruncă cerşitorilor, ei veseli, bogaţi, nepăsători de greutăţile vieţii, imbătaţi de sunetul musicei în saloane luminate. Şi doar numai un părete ne despĕrţia. Aşa am fost şi eu odată, şi nu'l demult de atuncea, dar ce a fost şi numai este, e ca dunga fulgerului care nu lasă urmă pe ceriu. Şi e tot lume cunoscută aicea,.. Eată un tĕnĕr care'şi petrece viaţa la oglindă între pomezi pepteni şi cimbistre; păpuşă inzestrată cu darul vorbei. Nici vrea să scie de gerul de afară. O! parcă şi cu el aş vrea să schimb acuma.

Eată un altul repedit cu prinderea frigurilor în vêrtejul joculu. Pe faţa lui se vĕd urmele patimilor ce le a secătuit fără vreme. Duce o viţă plină de neastĕmpĕr, de joc de cări, de amor şi de dueluri. Sfêrşiva bine, sfêrşi va reu, nu'i pasă, căci la neve îi remâne sinuciderea. Apoi priviile mele se opriră asupra unei dănţuitoare a cărei trup se îndoia molatic pe braţul ce'i cuprindea mijlocul. Suflet plăpând visător şi vecinic nedreptăţit. A fugit cu Petru ca să scape de părinţi, a fugit cu Vasile ca să scape de Petru, şi acum e gata să fugă cu Sandu ca să scape de Vasile. Nimenea nu scie că dênsa să preţuiască credinţa prietinilor de casă Dar cea mai atrăgĕtoare figură a doamnei, care stă acolo aburită de joc recorinduse cu eventaliul: figură de creolă, cu ochi invăpăiaţi şi cu buzele insetate. Ce trup!... Ce frumseţe!... Cât despre trup, o voi artiştilor! n'aveţi ce bănuí: mai tot e pe faţă, numai piciorşule cele mici par' c'ar voí une ori să s'ascundă de ochii pofticioşi, dar numai par, căci nerăbdătoare cum sûnt, numai decât se ivesc din tainica umbră. Nici una nu are în giuru'i atâţa suspinător ca dênsa. Iorgu unul dintre cei mai statornici, are dreptul încuviinţat şi netăgăduit de a'i săruta mâna până la încheetura braţului, în timp ce drepturile lui Petru se întind mai departe.... până la cot; ear Sandu, fericitul Sandu se bucură de toată lungimea braţului până la umĕr. O! ce n'ar da ceilalţi doi să poată' întocmai ca răzeşii cei lacomi de proprietate, să strămute mai departe brazda stăpânirii lor! Apoi colo pe cele scaune înşirate vĕd un şir de bărbaţi insuraţi, figuri naive, casnice paravane în dosul cărora tot satul scie ce se petrece afară de ei. Dar ce ţic eu?... Fie care rând pe rând, unul mai târdiu, altul mai de vreme, a aflat ce se petrece, şi 'i-a durut poate la început, cum doare pe copil măseaua care cresce, dar acum ca şi măselele crescute gata nu'i mai superă.

Dar Dumneţeule!... Ce vĕd!.... Ţĕnĕrul cel nalt, uscăcios, a cărui deget se îndreptase odinioară spre mine, înţerându-mĕ ca ucigaş, eată'l, eată'l la braţ cu..... Dar nu se poate... e un vis, o nălucire.... „Ioane!“ strigai eu simţind că mi se painjinesc ochii; cine's cei doi?..... Însĕ Ion asteptând bacşişul striga cât îi lua gura:

Ear lelea Morăriţă
Bună meşteriţă
Cu cojiţe, cu tăriţe
Prinse moara de cosiţe,
Şi-o apucă de călcâi
Şi-o puse pe căpătâi.
Mânaţi măi! hăi! hăi!

În acelaşi moment un lacheu galonat şi mănuşat eşi afară şi ne huiuduì. Ion fugí plioştit ca cânele cărui în loc de un os i se aruncă o peatră. Înzădar îl căutai printre colăerii ce se depărtau în grabă de la casa binecuvêntată, în zădar prin numĕrul trecĕtorilor ce se încrucişau pe stradă. Ion se făcuse nevĕdut.

Atunci 'mi-am adus aminte, că pe când eram şi eu om ca toţi oamenii, adecă pe când aveam sub stăpânirea mea şargul cel credincios, care'mi scia gândul, mergeam de la ţară la têrg, şi de la têrg la ţară cât ai bate în palme. De ce nu m'aş duce acum pe jos la ţară: depărtarea nu era de speriat.

Şi apoi mai era oare a mea [illegible] părintească, cu livada părintească [illegible] casa părintească între păreţii căreia am deschis ochii, sau nu?.. Fără să stau mai mul la gând, mĕ indrumai spre moşie cu băţul în mână şi cu căciula îndesată pe urechi.

Pe câmp cât coprindeai cu ochii se vedea albind zăpada ca un ştergar alb

BCU Iași / Central University Library Iași

pectul faţă cu Serbia şi să nu sufere nici un eşec, căci prin aceasta uşor s'ar puté da impuls la noue complicaţiuni. „P. Ll“ atrage şi atenţiunea bar. Haymerle asupra acestei împregiurări şi'l amerinţă că de nu va regula afacerea cu Serbia „delegaţiunile“ nu vor [illegible] acesta datorinţă. Pre când Ungurii umblă să paraliseze încheierea convenţiunei, comercianţii, agricultorii şi cultivatorii de vite, din Serbia, desgustaţi de secăturile unguresci, în loc de a'şi trimite mărfurile lor preste Belgrad la Pesta şi Triest, au de gând să'şi caute alte piaţe de vêndare; spriginiţi de firme comerciale din Francia, Belgiu şi Anglia, Sêrbii trimit deja mărfurile lor în comisiune în ţările numite. Astădi Serbia impoartă articuli de industrie, cari mai înainte 'i procura cu deosebire din Austro-Ungaria, din Anglia, Belgiu şi Francia cu preţuri eftine şi cu condiţiuni de credit avantagioase.

O telegramă de eri spune sub reserva, că eri dimineaţă au pornit Albanezii dela Gusinie asupra Muntenegrenilor. Celor din urmă li sa ordonat strins, a încungiura ori ce conflict şi s'au retras, însé în timpul retragerei au fost atacaţi de Albanezi. Lupta s'a început la 9 oare dimineaţa.

Telegraful anunţă o faimă despre un atentat nou asupra ţarului cu sfêrşit nefericit. Faima încă e ne constatată.

Şi din Serbia anunţă „P. Ll.“ miscări serioase, care nu se îndreaptă numai asupra ministeriului dară şi asupra principelui Milan.

La a doua căsătorie a preoţilor.

(Respuns d-lui V. Mangra din Arad).

(Încheiere.)

Intru adevér archiepiscopul dela Ochrida avea titula de archiepiscop autocefal (!) de pe timpul lui Iustinian. Însé nu avea şi titlul şi rangul unui patriarch, aşa dară d-le M. vorbesci smintit, când ḑici că 'şi-a recâştigat dreptul independenţei de mai nainte, pentrucă dreptul de archiepiscop ce 'l-a fost căpătat pe timpul lui Iustinian îl avea şi acuma archiepiscopul dela Ochrida ce se vede din următoarele: Teodor Comneanul cucerind Tesalonicul şi împregiurimile, Constantin al Tesalonicului a refusat de a'l încorona de împérat. „Eară archiepiscopul Bulgariei (din Ochrida) Demetriu îl încoronează pre el cu diadema imperială, ḑicênd, că el este autonom şi nu datoresce nimenui cu socoteala“ etc.[4]) Aceasta s'a întêmplat la anul 1222 şi patriarchia s'a proclamat la 1234; şi aşa dară nu a avut lipsă ca să mai recapete ceea ce a avut, pentrucă nu a fost perdut.

Rangul însé a unui archiepiscop autocefal nu este sinonim cu a unui patriarch, pentrucă patriarchul este cea mai înaltă dignitate în biserica crestină, căruia toate dignităţile bisericesci sûnt supuse. Un archiepiscop autocefal are putere de a sévêrşi toate tainele şi sacramentele în biserică, însé este subordinat în cele administrative patriarchului seu, şi are datorinţa a'l pomení în rugăciunile sale, ba doară a'i da şi ceva tribut; până când patriarchul nu e subordinatul archiepiscopului autocefal, şi nu are de a pomení separat în rugăciuni pre acei archiepiscopi autocefali.

Aşa dară patriarchia din Tirnova nu a fost o recâştigare, ci a fost o proclamare, o înfiinţare din nou.

Nu'mi e scopul ca să combat aceste patriarchii, pentrucă eu a'şi dorí să fie şi astădi şi încă aşa naţionale cum a fost atuncí; dară am datorinţa să arét d-lui M. că a fost o abatere dela canoane; şi până când a sustat regii romano-bulgari a fost respectată şi recunoscută, dară indată după căderea imperiului romano-bulgar, cade şí patriarchia, care dacă era aşedată în înţelesul canoanelor nu se putea atinge nimenea de ea ca să o strice; precum nu s'a atins de cele 5 înfiinţate prin sinoadele ecumenice. Eată pe scurt istoricul acelei patriarchii.

Dela înfiinţarea imperiului romano-bulgar, împĕraţii bisantini au avut o ură neimpĕcată faţă cu acest imperiu, care s'a ridicat pe conta lor; această ură a fost păstrată şi din partea regilor romano-bulgari, de aceea ei s'au silit ca să rupă toate legăturile cu Bizanţul, adecă au lucrat ca să se desfacă şi cu biserica de dénşii (de Bizantini); pentrucă până atunci biserica romano-bulgară se ţinea de patriarchul din Constantinopole dimpreună cu archiepiscopia din Ochrida.

În causa aceasta toţi regii romano-bulgari, cari au fost înainte de Ioan a II Asan, a stat în corespondenţă continuă cu papii dela Roma, câte odată şi cu patriarchii din Constantinopole; pentru de a'şi înfiinţa o biserică independentă. O biserică însé cu totul independentă nu s'a putut câştiga până pe timpul lui Ioan a II Asan; acesta ne mai avênd ce mai cucerí dela Bizantini, căci antecesorul seu „Ioniţă“ devenì stăpân preste întreg teritoriul imperiului bizantin şi el putea să devină imperator al Bisanţului, numai dacă nu ar fi fost reţinut în calea sa de modestia elementului românesc, din care făcea parte.“[5]) „De aceea Ioan a II Asan dă o organisaţiune socială statului seu; întră în legături de rudire cu regii Ungariei (căsătorindu-se cu o fată din familia lui Béla IV) şi cu familiile imperiale ale Bisanţului.“ etc. „Adecă măritarea ficei lui Ioan II Asan. (El era născut din femeia cea de Ungur) după fiiul imperatorului Ioan Duca Bataze.“[6]) „Acropolitul, — ḑice d. Enacian în istoria sa, — după ce espune modul, cum s'a efectuit nunta lui Ioan (122—1255) Duca Bataze, cu fiica lui Ioan a II Asan, şi arată şi profitul ce a tras din acest act imperatorul Bataze, apoi în respectul bisericei romano-bulgare adauge: Atunci şi archiereul de Tirnova fiind sub patriarchia din Constantinopole, s'a onorat cu autonomia, şi s'a judecat a se proclama de patriarch, cu decret imperial şi sinodic (acest sinod însé a fost local şi nu ecumenic) împlinindu-se cu aceasta voia mai marilor ţérei, pentru rudirea şi amiciţia cu Asan, căpeteniei Bulgarilor.“

Aşa dară această patriarchie s'a înfiinţat din consideraţiuni politice, pentruca să se împlinească voia împĕratului romano-bulgar, de a avé o biserică independentă, şi nu s'a proclamat prin sinod ecumenic, adecă după formalităţile canonice, căci sinodul dela Lamsac a fost numai local. Eară recunoascerea de către ceilalţi patriarchi s'a întêmplat numai din respéct către împĕraţii mai sus atinşi, care recunoascere a ţinut numai, până când a stat amiciţia între împĕraţii Bisantini şi Romani. Eară patriarchia a ţinut numai până la căderea imperiului, ni favoarea şi respectul carula s'a fost înfiinţat. Cumcă patriarchii din Constantinopole nu au recunoscut mai târḑiu independenţa patriarchilor din Tirnova se vede din următoarele citate a sântului Calist I patriarchul Constantinopolei, care scrie pe la anul 1355. „Pentru condescendenţă, — ḑice Calist, — i s'a acordat episcopului din Tirnova dreptul de a se numí patriarch, dară nici decât nu i s'a dat lui dreptul de a se enumera cu ceilalţi preasânţiţi patriarchi.“[1]) Ací se vede apriat că preasânţitul patriarch, vine şi arecă drepturile, care au fost date patriarhului din Tirnova. Apoi provocându-se la patriarchul German, care a pecetluit actul acelei patriarchii, ḑice; „Însuşi patriarchul (German) justificându-se în aceasta privinţă, se esprimă, că opera noastră trebue să se aplice nu aşa, nu aşa, cugetând la folosul politic comun, noi am onorat pre archiereul poporului bulgar, dară nu 'i-am dat lui dreptul autocefalíei întregi, din contră el este datoriu să plătească tribut darurí, patriarchului ce 'l-au onorat şi totodată să pomenească numele lui în biserică.“ ect. „La acest tribut bănesc, precum nici la celelalte obligaţiuni, impuse de patriarchul German în tăcere (cuvêntul acesta în tăcere spune destul de clar că patriarchia din Tirnova nu a fost deobligată cu nimica cele din Constantinopole pentrucă tăcênd nu se impune nimica, ci chiar se recunoasce ceva, însé această recunoascere a fost cam de frică şi care mai târḑiu s'a şi revocat) bisericei romano bulgare şi fără de un consimţemênt mutual, patriarchii de Tirnova nu s'a supus nici odată, până când regatul romano-bulgar a fost în vigoare“[2]) ect „Adecă timp de 160 de ani biserica Bulgarilor a continuat a fi patriarchie în toate condiţiile canonice, — ḑice d. Enacian, — deşi în acest interval noi am vĕḑut, a fost tentată de mai multe ori de către papii dela Roma, şi intrigată de către patriarchii de Constantinopole, cari nu au putut face nimica, până când pe tronul regatului romano-bulgar s'a aflat un rege.“[3]) Însé îndată după căderea imperiului romano-bulgar, patriarchia din Tirnova a fost redusă la rangul de metropolie a Tirnovei.[4])

Astfeliu şi pe astfeliu de căli s'au introdus şi celelalte patriarhate, despre care am făcut amintire în tractatul meu, cu care însé nu voesc se mai ostenesc pre onoraţii cetitori, nici se ocup fără causă coloanele acestei preţuite foi avisând numai pre cei dubioşi la datele istorice cari tractează despre aceste patriarhate, fie acele după preasânţitul Şaguna sau şi după alţii.

Nu mĕ ţin dară a fi smintit cu atâta mai vêrtos a fi smintit, după cum vrea se ḑică dl M. când am ḑis în tractul meu: „astfeliu de abateri

[4]) Crestínismul în Dacii p. 210.

[5]) Crestinis. în Dacii de G. Enocian p. 163 şi p. 171.

[6]) Crestin. în Dacii p. 172.

[1]) A se vedé „Crestinismul“ în Dacii p. 214.

[2]) Idem pag. 315. [3]) Ibidem p. 219.

[4]) Tot Enăcian la p. 220.

---

nemărginit ear pe luciul ei se jucau raḑele lunei pline. Altă dată 'mi-ar fi plăcut această privelisce a nopţii cu liniscea ei, cu tainele ei, însé acum nimic nu mai pătrundea în inima mea, nici bucurie, nici durere. Mergeam spre casa unde m'am născut, ca un om ce nu are nici un gând, nici un dor, nici o amintire; mergeam călăuzit de calea robilor şi par'că tot una îmi era să ajung sau să nu ajung.

Eată că într'un târḑiu pe la cântatul cucoşilor zării în depărtare o lumină în spre miază-noapte. Era frumoasă dar neliniscitoare lumina ceea, căci venia în dreptul moşiei mele, şi vĕḑênd cu ochii, se întindea pe ceriu ca o perdea înfocată ce întuneca strălucirea lunei. Ear pe perdea păreau ţesute mii de flori fantastice care necontenit se mişcau şi se schimbau, prefăcĕndu-se când în roţi de curcubei ce se învêrtiau pe osii nevĕḑute, când în largi eventaliuri, care se închideau şi ear se deschiau, când în coloane uriaşe pe vêrful cora părea că se raḑimă bolta ceriului. Apoi din când în când se ridica în sus, ca dintr'o gură de vulcan, câte un roiu puternic de scânteĭ, care desfăcĕnduse, cădeau apoi pe zăpadă ca o ploaie măruntă de diamante. Ce să fi fost oare? Era numai zarea înşelătoare dela miaḑănoapte care une ori s'arată şi la noi sau era vre un foc aevea? Îmi grăbíi paşii şi ajunsei la obărşia luminei ce imbrobodia ceriul.

Erau casele mele care ardeau, case mari cu douĕ rênduri pline de tot avutul părintesc. Ce priveliste Dumneḑeule:..... Alţii ar fi scos din pept ţipete desperate, ar fi vêrsat şiroae de lacrimi, 'şi-ar fi smuls pĕrul din cap, eu însé eram rece ca de ghiaţă; par'că priviam casa altuia cum ardea. — După câte suferisem, ce putea să mai simtă biata inima mea! — Eşiau suluri de foc prin ferestí ca nisce limbi de şerpi, pocniau geamurile, se risipia acoperemêntul, şi fumul se ridica în vêrtejuri turbate par'c'ar fi voit să cuprindă pămêntul. — Tot satul era adunat cu topoare, cu scări, cu cofe de apă, căutând să stăpănească focul, dar munca lor era zadarnică. Me amestecai printre oameni care lucrau, oameni pe care 'i sciam de copii, născuţi şi crescuţi în sat, şi lucru nemai pomenit, nici unul nu me cunoscea. Par'că nici aşi fi fost vreodată stăpânul lor. — Şi cum stam şi priviam la lupta flacărilor, răsleţ, străin între ai mei, îmi venia să rid, îmi venia să cânt, şi pentru a'mi bate joc de soarta ce mĕ prigonia, luai cu insaş mâna mea un cărbune de la focul ce mi topia avutul şi 'mi aprinsei luleaua. — Atunci auḑii un nechez care îmi străbătù urechile. — Era glasul şargului, care cerea ajutor. Alergai la el, îl deslegii de la iesle tocmai în momentul când ea să se risipească grajdiul asupra lui, iute îl înhămai la săniuţa cea sprintenă, care sta afară ferită de foc şi fără ca nimene să'mi ḑică un cuvênt deşi toţi mĕ priiau, mĕ suíi în săniuţă şi plecai... În cotro plecai?... Pe drumul mare care duce la curtea Neagului, drum de atâtea ori bătut de picioarele şargului. Ce era să fac acolo?... Şargul singur nu scia, dar fugia de'i scăpărau potcoavele.

Focul din urmă, luna din ceriu, zăpada de pe pămênt îmi luminau calea ca ḑiua, ar dinaintea mea pe şesul alb şi tăcut se vedeau aripele unei mori de vênt care se rotiau în depărtare ca nisce braţe de uriaşi, singura mişcare în somnul pămêntuui. — Era moara necurată despre care îni vorbise Ion. Când ajunsei în dreptu ei îmi adusei aminte, că mĕ sprăvălisem în sara spre Sf. Andrei, dar nu bine îmi fugerase această amintire prin cap, că sănuţa se resturnà, calul se făcù nevĕḑut, eu ear remăsei singur fără nici o apĕrare în mijlocul câmpului. — Nu perdui cumpĕtul şi întrai în moară, singurul adăpost ce 'mi remăsese contra dihăniibr de noapte. Deşi moara era pustie şi colindată, după spusa lui Ion, de duhuri necurate, totuşi nu 'mi era frică să petrec noaptea într'ênsa, căci nu credeam în năluci, stafii şi strigoi. — Obosit cum eram de drumul ce făcusem, mĕ tupilai într'un colţ şi..... de aici înainte nu mai sciu bine..... ori că somnul mĕ cuprinsese şi visam — ori că vedeam aevea, dar deodată mi se părù, că moara umblă şi că e plină de oameni. — Unii ciocăniau la măsele, alţii turnau în coş, alţii umpleau sacii, ear roţile se învêrtiau cu o iuţeală de fumega făina şi se cutremurau păreţii. Şi ce ciudaţi mai erau oamenii ceia!... Unii aveau unghii la degete că măţele, alţii copite ca de ţap, alţii nările şi bărbia tăete in douĕ ca la zăvoḑi, şi toţi aveau coḑi şi ochi scurşi de li se vedeau creerii prin orbitele deşarte.

Dar pe când era vuetul mai mare şi măcinişul mai înfierbêntat, deodată uşa morii se deschise, şi o femee naltá, despletită, îmbrăcată în haine albe se arĕtà pe prag. La vederea ei moara stătù pe loc, nălucile dispărură ca prin minune, ear ea înaintând spre mine îmi ḑise cu blândeţă:

— Nu te teme, eu cunosc drumul la curtea lui Neagu şi voiu să te scap de primeḑdii; vino cu mine, numai de nimic să nu te miri, de nimic să nu mĕ întrebi şi mâna pe mine să nu pui.

Supus ca omul ce nu are nici o voinţă, plecai alături cu dênsa pe drumul ce duce la curtea lui Neagu. Gla

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj